

Iš Kvėdarnos pašto praeities

Kazys Misius

Paštas iki 1915 metų

Jau viduramžiais paštas buvo vienas iš reikšmingiausių žmonijos civilizacijos pasiekimų. Nesigilinant į pašto istoriją Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) laikais, galima tik priminti, kad XVIII a. antrojoje pusėje pašto darbas Lietuvoje buvo gerai organizuotas. Deja, išsamių tyrinėjimų apie LDK laikų paštą neturime, o ir pačių istorijos šaltinių išliko gana nedaug. Tarptautiniai bei kiti reikšmingesni per Lietuvą ėję pašto traktai būdavo nurodomi to meto kalendoriuose. Ten būdavo pažymimos ir pašto stotys. Tais laikais reikšmingesnių pašto kelių pro Kvėdarną nebuvo.

Esant neblogai vietinei korespondencijos gabenimo sistemai, didžiojo kunigaikščio arba valstybinį Kvėdarnos dvarą, kleboniją laiku pasiekdavo jiems skirti pranešimai, laišakai, kita korespondencija. Žinoma, kad jau XVI a. dvarai savo pavaldiniams buvo įvedę ir pastočių prievolę. Nustatyta tvarka pastotys būdavo siunčiamos ir korespondencijai nuvežti bei atvežti iš patogiausios pašto stoties arba apskrities pašto, kuris būdavo Raseiniuose. Kvėdarnos klebonija korespondenciją iš vyskupo arba vyskupijos kurijos gaudavo per Rietavo dekaną. Privatiems asmenims skirtos korespondencijos atsigabenimu iš pašto įstaigos turėdavo rūpintis bajorai. Kaip žinia, iki 1861 m. valstiečiai neturėjo pilietinių teisių ir paštu jie praktiškai nesinaudodavo.

Didelės permamos pašto veikloje įvyko XIX a. antrojoje pusėje, kada pašto siuntas pradėta vežioti geležinkeliais. Kitas ypač reikšmingas ryšių sistemos pasiekimas buvo elektromagnetinio telegrafo išradimas ir praktinis jo pritaikymas telegramoms siųsti. Iki tol iš tolimų kraštų savaitėmis keliavusios žinios telegrafu būdavo gaunamos per kelias minutes.

Po 1863 m. pašto reikšmė dar labiau išaugo, nes juo pradėjo naudotis ir išsivadavę iš baudžiavos valstiečiai. Per paštus eidavo ne tik laišakai, bet ir periodinė spauda, įvairi įvertinta korespondencija (dokumentai, raštai), banderolės, pinigų perlaidos. Paštas ėgavo svarbesnę reikšmę ir dvasiniam bei ekonominiam žmonių kilimui. Po 1870 m. Kauno gubernijoje gana sparčiai plėtėsi pašto įstaigų tinklas. Atsiradus telegrafo ryšiui, Rusijoje buvo kelios paštų rūšys. Apskričių centruose ir kituose didesniuose miestuose buvo įsteigtos pašto telegrafo kontoros, o miesteliuose atidaryti pašto telegrafo skyriai arba pagalbinės telegrafo stotys. Gyvenvietėse, kur nebuvo telegrafo ryšio, kūrėsi pašto stotys. Dar buvo likusios ir kurį laiką veikė ir senosios arklių pašto stotys.

Plečiantis telegrafo tinklui, 1885 m. įsteigta Vilniaus pašto telegrafo apygarda, kontroliavusi bei organizavusi pašto įstaigų darbą Kauno, Suvalkų ir Vilniaus gubernijose. Dar iki 1880 m. buvo suprojektuota ir pradėta tiesiti telegrafo linija tarp Plungės ir Tauragės. Ši linija ėjo per Rietavą, Kvėdarną, Šilalę. Plungė taip pat buvo sujungta telegrafo linija su apskrities centru Telšiais.

Steigiant pašto telegrafo stotis Plungėje, Rietave bei aplinkiniuose miesteliuose, daug prisidėjo Rietavo savininkas Bogdanas Oginskis. 1876 m. Rusijos telegrafo direktorius B. Oginskiui rašė:

„Dėl Jūsų šviesybės šio rugpjūčio 14-os laiško Rygos telegrafo apygardos viršininkas įpareigotas imtis reikiamų priemonių neatidėliojant, pagal galimybes atidaryti telegrafo stotis Plungėje ir paskui kuo greičiau įrengti telegrafą Rietavo dvare.

Šiuo metu civilinis patarėjas Garfas pranešė, kad minėtai stotčiai aparatas ir kiti daiktai jau atgabenti į Plungę, kur tą stotį įrengti, o vėliau joje eiti tarnybą atvyko ir pareigūnai...“¹.

Steigiant pašto įstaigas būdavo reikalaujama prisidėti ir valstiečiams, tam reikalui mokant papildomą mokesį. Dėl Kvėdarnos pašto 1882 m. taikos tarpininkas B. Oginskiui rašė:

„Turiu garbės Jūsų šviesybei pranešti, kad pašto žinybos reikalaujami pinigai Konstantinavos (Kvėdarnos) ir Šilalės miesteliuose surinkti ir įmokėti į Raseinių apskrities išdinės, Raseinių pašto kontoros depozitą, būtent, Kvėdarnos pašto stočiai 270 rub. į priekį...“²

Toliau minėtas pareigūnas konstatavo, kad Kvėdarnos pašto skyriui atidaryti jokių kliūčių nėra, tačiau šis reikalas dar užsitęsė.

Išlikęs susirašinėjimas liudija, kad B. Oginskis pastoviai rūpinosi visais Kvėdarnos pašto skyriaus steigimo reikalais. 1883 m. Kauno gubernatūros pašto dalies valdininkas B. Oginskiui pranešė:

„... Aš gavau Pašto departamento leidimą atidaryti Šilalės ir Kvėdarnos miesteliuose pašto stotis, priimančias ir išduodančias visos rūšies korespondenciją. Gavus iš departamento ir vietoje paruošus reikalingus šių įstaigų veikimui daiktus, numatau jas atidaryti nuo šių metų ateinančio balandžio 1 d.“³.

Nuo šios datos Kvėdarnos pašto skyrius tikrai pradėjo veikti⁴.

Atrodo, kad Kvėdarna su Šilale korespondencija keitėsi tris kartus per savaitę. Konkrečių dokumentų, susijusių su Kvėdarnos pašto veikla, išliko labai nedaug.

B. Oginskis buvo ir valstybinių telegrafo linijų tiesimo mecenatas. Šiuo reikalu Rygos telegrafo apygardos viršininkas rašė:

„Ponas telegrafo direktorius šio kovo 23-ios telegrama Nr. 186 pranešė, kad leista tiesti telegrafo liniją Plungė–Kvėdarna–Šilalė. Taip pat aš įpareigotas susisiekti su Jūsų šviesybe dėl paruošimo Jūsų aukojamų stulpų.

Todėl pranešdamas Jūsų šviesybei, kad minėtos 35 varstų ilgio linijai nutiesti, skaičiuojant po 12,5 vieneto varstui +10%, iš viso reikės 435 stulpų, 3-jų sieksnių ilgio ir nuo 3,5 iki 4 verškų (verškas prilygo

¹ 1876 08 29 Rusijos telegrafo direktoriaus raštas B. Oginskiui, Lietuvos valstybės istorijos archyvas (toliau – LVIA), f. 1177, ap. 1, b. 1763, l. 2.

² 1882 07 23 taikos tarpininko raštas B. Oginskiui, LVIA, ten pat, b. 1844, l. 5.

³ 1883 02 24 Kauno gub. pašto dalies valdininko raštas B. Oginskiui, LVIA, ten pat, b. 1845, l. 13.

⁴ Памятная книжка Ковенской губернии (toliau – ПККГ) на 1884 г., c. 350.

4,4 cm – K. M.) storio viršuje, nužievintų ir viršutiniame nupjovime pasmailintų...“⁵.

Kaip liudija išlikęs išsipareigojimas, B. Oginskis taip pat dovanojo reikiamus stulpus nutiesti telegrafo linijai iš Šilalės į Kaltinėnus ir rūpinosi, kad pastarajame miestelyje būtų atidaryta pagalbinė telegrafo stotis⁶.

Matyt, B. Oginskis pasistengė, kad reikiami stulpai Rietavo–Kvėdarnos–Šilalės telegrafo linijai būtų kuo greičiau paruošti. Jau kitų metų „Kauno gubernijos atmin-tinėje“ nurodyta, kad Kvėdarnoje yra pašto telegrafo stotis⁷.

Kvėdarnos pašto telegrafo skyrius pirmadieniais–šeštadieniais dirbdavo nuo 8 iki 14 val. ir nuo 16 iki 19 val. Kvėdarnoje buvo priimamos ir tarptautinės telegra-mos⁸. Pirmieji Rusijos valdymo metų Kvėdarnos pašto darbuotojai neišaiškinti. Šio pašto telegrafo skyriaus viršininko metinė alga. XX a. pradžioje būdavo 204 rb. Dar buvo sargo etatas, kurio metinė alga – 120 rb. Nuo 1909 m. paštų darbuotojų algos buvo padidintos 20–30%.

Carinės Rusijos valdžia, vykdydama kitų tautų engimo ir asimiliavimo politiką, įvairiais pretekstais lietuviams trukdydavo gauti tarnybą valstybinėse įstaigose. Todėl Kauno gubernijos paštuose net po 1905 m. lietuvių dirbo labai mažai. Net B. Oginskio tarpininkavimas skirti lietuviams katalikams nors kuklias pašto telegrafo tarnybas dažnai būdavo atmetamas. 1884 m. Kauno gub. pašto dalies valdininkas B. Oginskiui rašė:

„Ponas vyriausiosios valdybos viršininkas nesutiko leisti vadovauti pagalbinėms telegrafo stotims Jūsų šviesybės parinktiems Romos ka-talikų tikybos asmenims, o būtent, Žukauskui – Veiviržėnuose ir Mi-sevičiui – Salantuose“⁹.

1888 m. Kvėdarnos paštas už parduotus pašto ženklus, vokus, atvirlaiškius, blankus gavo 308 rb pajamų. Pajamos už spaudos prenumeratą sudarė 91 rb, o už įvertintus laiškus, siuntinius – 93 rb. Šiam paštui išlaikyti iš valstybės kontrolės rūmų tais metais skirti 828 rb.¹⁰

Siekiant, kad ir neturtingi žmonės galėtų kaupti santaupas, užsienio valstybių pavyzdžiu, 1889 m. Rusijoje priimtas įstatymas dėl valstybės taupomųjų kasų stei-gimo pašto telegrafo skyriuose. Tai buvo ypač patogu mažesnių miestelių, kaimų gyventojams. Tokia kasa Kvėdarnos pa-što telegrafo skyriuje pradėjo veikti nuo 1892 m. sausio 1 d.¹¹

Nuo 1905 m. paštas lietuviams taip pat tapo daug reikšmingesnis. 1904 m. panaikinus lietuvių spaudos draudimą, per pašta buvo gaunami ir lietuviški laik-raščiai. 1905 m. pirmą pusmetį Kvėdar-nos pašte buvo gaunami 33 egz. pirmojo lietuviško dienraščio „Vilniaus žinios“¹². Vėliau, atsiradus daugiau lietuviškos

⁵ 1883 03 24 Rygos telegrafo apygardos viršininko raštas B. Oginskiui, LVIA, ten pat, b. 1763, l. 111.

⁶ B. Oginskio išsipareigojimo nuorašas (be datos), LVIA, ten pat, l. 113.

⁷ ПККГ, 1885, c. 324.

⁸ ПККГ, 1886, c. 244; 1887, c. 235.

⁹ 1884 10 20 Rygos telegrafo apygardos raštas B. Oginskiui, LVIA, ten pat, b. 1673, l. 112.

¹⁰ 1888 m. pašto įstaigų pajamų žiniaraštis, LVIA, f. 558, ap. 2, b. 4, l. 88.

¹¹ Žinios apie pašto telegrafo skyrių taupomąsias kasas, LVIA, f. 558, ap. 2, b. 87, l. 481.

¹² Biržiška M. Iš mūsų kultūros ir literatūros istori-jos, Kaunas, 1938, t. 2, p. 283.

spaudos, minėto dienraščio prenumeratorių Kvėdarnos apylinkėse gerokai sumažėjo. 1908 m. pabaigoje Kvėdarnos pašte buvo gaunama ši spauda: „Lietuvos ūkininkas“ (2 egz.), „Šaltinis“ (25), „Vienybė“ (45), „Vilniaus žinios“ (4), „Viltis“ (10).¹³

1913 m. vasarą į minėtą paštą ateidavo šie laikraščiai bei žurnalai: „Draugija“ (2), „Garnys“ (2), „Lietuvos ūkininkas“ (10), „Lietuvos žinios“ (4), „Pavasaris“ (7), „Rygos naujienos“ (4), „Spindulys“ (4), „Šaltinis“ (31), „Vadovas“ (2), „Vienybė“ (30), „Viltis“ (8). Tada iš Mažosios Lietuvos nebuvo gaunama jokių laikraščių. Iš Amerikos nereguliariai pasirodydavo „Draugas“ bei „Saulė“.

Į Kvėdarnos pašto telegrafo skyrių ateidavo spaudos ir kitomis kalbomis. Buvo gaunama 18 egz. keleto pavadinimų lenkiškų laikraščių. Taip pat paštas gaudavo ir 29 egz. įvairių žurnalų bei laikraščių rusų kalba ir 13 egz. žydiškų laikraščių, tačiau nenurodyta, ar hebrajų, ar jidiš kalbomis¹⁴.

1903–1905 m. Kvėdarnos pašto viršininku dirbo Vladimiras Kulikas. Jį pakeitė Karlas Kiršpilis. 1909 m. Kvėdarnos paštui vadovauti paskiriamas Nikolajus Kasperovičius, stačiatikis¹⁵.

1912 m. vasario 21 (kovo 6) d. Kvėdarnos pašto viršininkas N. Kasperovičius nusišovė. Nusizudymo priežastis liko nežinoma¹⁶. Po jo nusizudymo Kvėdarnos paštui vadovavo Ivanas Davydovas.

To meto korespondencijoje rašoma, kad Kvėdarnos pašto viršininkas su klientais lietuviškai nekalbėdavo. Neaišku, ar nenorėjo, ar nemokėjo. Be to, rašoma, kad iš šio pašto nėra paprasta atsiimti perlaidas, ypač pinigus, atsiųstus iš Amerikos. Pranešimus apie gautą perlaidą pašto viršininkas siųsdavo valsčiaus viršaičiui, kuris juos ilgai išlaikydavo, kol per seniūnus žinios apie gautas perlaidas pasiekdavo adresatus. Be to, valsčiaus viršaitis turėdavo raštiškai paliudyti asmens, gaunančio perlaidą, tapatybę. Tuo metu Kvėdarnos valsčiaus viršaitis gyveno ne miestelyje¹⁷.

Kilus Pirmajam pasauliniam karui, įvedama laiškų karinė cenzūra. Visi laiškai, kita korespondencija, gaunama iš Kvėdarnos pašto arba ten siunčiama, ejo per paskirtą karo cenzūros punktą. Toks punktas kurį laiką veikė Rietave.

Vokiečiams priartėjus prie Kvėdarnos, 1915 m. kovo 21 (balandžio 3) d. Kvėdarnos paštininkai pasitraukė į Laukuvą. Kaizerio kariams pasitraukus, po dviejų dienų Kvėdarnos paštas vėl veikė, deja, neilgam. Paštas tada buvo labai reikalingas telegramomis siuntinėti įvairias, su karo veiksmais susijusias, žinias.

Dar kartą vykstant mūšiui ties Kvėdarna, 1915 m. balandžio 14 (27) d. vietos paštas evakuojamas į Telšius, vėliau į Rygą. Matyt, tikintis, jog pavyks vokiečius iš Lietuvos išstumti, Kvėdarnos paštininkas su inventoriumi dar buvo atvykęs į Panevėžį, bet netrukus turėjo pasitraukti į Dūkštą, o 1915 m. pabaigoje atsidūrė Vladimiro gubernijoje. Vėliau beveik visiems evakuotiems paštams nurodyta buvo susitelkti Riazanės gubernijoje¹⁸.

Iš Kvėdarnos išvežti šie pašto įstaigos daiktai:¹⁹

1. Žymeklis draustai korespondencijai.
2. Žymeklis laiškams.

¹³ Kvėdarna, *Vilniaus žinios*, 1908, nr. 292.

¹⁴ „Tikrasis“, Kvėdarna, *Lietuvos žinios*, 1913, nr. 91.

¹⁵ Žinios paimitos iš leid. ПККГ, 1905–1912.

¹⁶ Kvėdarnos S-da. Kvėdarna, *Viltis*, 1912, nr. 26.

¹⁷ Žemės vabalas, Kvėdarna, *Viltis*, 1913, nr. 38; *Šaltinis*, 1913, nr. 17, p. 270.

¹⁸ Žinios apie paštų evakuaciją, *LVIA*, f. 558, ap. 2, b. 109, l. 441.

¹⁹ 1918 03 26 Vladimiro gub. surašytas išvežtas Kvėdarnos pašto inventoriųs, *LVIA*, f. 558, ap. 2, b. 114, l. 456.

3. Žymeklis dokumentams.
4. Spaudas primokamai korespondencijai.
5. Kalendorinis žymeklis.
6. Plombos išliejimo forma.
7. Dirželis revolveriui.
8. Lenktas dragūnų tipo kardas.
9. Vario spaudas pašto perlaidoms.
10. Vario spaudas su užrašu „Kontrolė“.
11. Revolveris.

Išvežtų daiktų vertė buvo tik 35,5 rb. Reikia manyti, kad buvo išvežtas ir telegrafo aparatas, nes to reikalavo valdžia. Tikėtina, kad išvežtas telegrafo aparatas buvo perduotas Telšių ar kuriai kitai pašto telegrafo kontorai.

Tikriausiai pagal pasiimtas inventorines knygas evakuacijoje buvo surašytas ir šis neišvežto Kvėdarnos pašto inventorių:²⁰

1. Stalas aparatūrai.
2. Medinė skrynelė.
3. Ketaus svarstelis laiškams sverti.
4. Peleninė iš vario.
5. Šviestuvai (2).
6. Kanceliariniai skaitytuvai.
7. Žirklys.
8. Pašto telegrafo skyriaus iškabos (2).
9. Geležinė kaustyta skrynelė.
10. Caro Aleksandro II portretas.
11. Valstybės taupomosios kasos iškaba.
12. Medinės kėdės (4).
13. Dėžutė taupomosios kasos pinigams.
14. Išganytojo ikona.
15. Poliruotas stalas.
16. Medinė spinta.
17. Skardos dėžutė laiškams mesti.
18. Medinė dėžutė laiškams mesti.
19. Caro Nikalojaus II portretas.
20. Laikrodys.
21. Užuolaidos (3).
22. Spjaukyklės (2).
23. Stalinės svarstyklės (2).
24. Dešimtainės svarstyklės.
25. Prietaisas rašalui gaminti.
26. Baltos odos krepšiai (2).
27. Medinė spinta.
28. Pašto telegrafo stoties ženklas.
29. Žalvario juosta.
30. Apvalios dėžutės (2).
31. Krepšys su diržu.

²⁰Neišvežtų Kvėdarnos pašto daiktų sąrašas, LVIA, f. 558, ap. 2, b. 136, l. 241–243.

32. Poliruota spinta.
33. Kontrolinis svaro svarstis.
34. Spaustuvas plomboms.
35. Graminių svarstelių komplektas.
36. Revolveris.
37. Šovininė.
38. Kalendorinis spaudas.
39. Poliruotos kėdės (2).
40. Kanceliarinis spaudas.
41. Metalinė spinta.
42. Kaučiukinis spaudas.
43. Kanceliarinės lempos (2).
44. Rašalinė.
45. Diržas.

Kvėdarnos pašte paliktų daiktų vertė nurodyta 475 rb. Evakuota Vilniaus pašto telegrafo apygarda, taip pat visos jai pavaldžios įstaigos, iš kurių ir Kvėdarnos paštas, likviduoti 1918 m. Atrodo, kad paskutinis caro valdymo metų Kvėdarnos pašto viršininkas į Lietuvą nebegrižo.

Paštas Lietuvos Respublikos metais

Kaizerinės Vokietijos valdymo metais Kvėdarnoje paštas nebuvo atkurtas. Steigiantis Lietuvos valstybei, 1918 m. lapkričio 16 d. pirmuoju Lietuvos paštų, telegrafų ir telefonų valdybos viršininku paskirtas Benediktas Tomaševičius. Netrukus į šią valdybą dirbti priimti ir kiti tarnautojai.

Įsikūrusi valdyba vadovavo ir kontroliavo visos Lietuvos paštų darbą, skirdavo ir atleisdavo ne tik pašto viršininkus, bet ir visus tarnautojus, net laiškinių. Pirmiausia stengtasi perimti pašto įstaigas iš vokiečių valdžios, parengti šių įstaigų veiklai reikalingus dokumentus, taisykles. Priklausomai nuo numatomos apyvartos ar reikšmės pašto įstaigoms suteiktos kategorijos nuo pirmos iki septintos eilės. Įstaigų etatai reglamentuoti pagal jų kategoriją (eilę). Žemiausia buvo VII eilės pašto įstaiga.

Paštų, telegrafų ir telefonų įsakymų knygoje yra išlikęs valdybos viršininko įsakymas Nr. 100, skelbiantis, kad nuo 1919 m. kovo 10 d. Papynaujo kaimo gyventojas Izidorius Starkutis skiriamas pašto telegrafo valdininku organizuoti pašto įstaigą Kvėdarnoje, prižiūrint Rietavo pašto telegrafo įgaliotiniui²¹.

J. Starkučio asmens bylos aptikti nepavyko, todėl apie pirmąjį Lietuvos Respublikos Kvėdarnos pašto organizatorių

²¹ Paštų telegrafų ir telefonų valdybos virš. įsakymas, LCVA, f. 1016, ap. 4, b. 190, l. 8, 9.

№110.

Pilietis k. Papinaujo Viešaičių apskr. Izidorius Starkutis skiriamas pašto valdininku organizuoti pašto įstaigą Kvėdarnoje po priėmimą ir atsakomybę Rietavo pašto telegrafo įstaigų įgaliotinio nuo kovo mėn. 10 d. 1919 m.

Valdybos Viršininkas *B. Tomaševičius*

Įsakymas dėl paskyrimo organizuoti pašto įstaigą Kvėdarnoje. LCVA, f. 1016, ap. 4, b. 190

ir vadovą beveik nieko nesužinota. Pašto steigimas Kvėdarnoje negalėjo būti sklandus. Nukentėjusiame nuo Pirmojo pasaulinio karo miestelyje trūko tinkamų patalpų. Išnuomoti pašto įstaigai kambarius buvo ne taip paprasta. Kita vertus, besikuriančios Lietuvos valstybė neturėjo pinigų savo įstaigoms išlaikyti, įrangai, baldams įsigyti. 1920 m. vasarą Kvėdarnos paštu dvejais metams išnuomoti du kambariai Marijonos Siurplytės name.

Žinoma, kad prie pirmųjų paštų išlaikymo prisidėdavo ir vietinės savivaldybės. Pirmuosius trejus metus nuo įsteigimo paštas į Šilalę buvo vežiamas Kvėdarnos valsčiaus valdybos lėšomis. Iš pradžių vežiodavo tris kartus per savaitę: antradieniais, ketvirtadieniais ir šeštadieniais. Ar kuo nors daugiau Kvėdarnos valsčiaus savivaldybė prisidėjo prie vietos pašto išlaikymo, žinių nerasta.

1921 m. spalio mėn. Kvėdarnos vls. valdyba atsisakė vežioti pašto korespondenciją. Paskelbus varžytines, vienerius metus pašta vežiojo Kazys Breiteris iš Padievaičio. Nuo 1925 m. korespondenciją iš Kvėdarnos vežiojo miestelyje įsikūrusi žygiųjų arklų stotis²².

Jau 1920 m. Kvėdarnos paštas turėjo tiesioginį telefono ryšį su Rietavu. 1921 m. buvo projektuojama telefono linija tarp Kvėdarnos ir Šilalės²³.

Neišlikus Izidoriaus Starkučio tarnybos bylai, neaišku, kaip jam sekėsi tvarkytis pašte. Atrodo, kad I. Starkutis buvo silpnos sveikatos. Antai 1920 m. pradžioje I. Starkutis ūmai susirgo. Jį pavaduoti iš Tauragės iškvieštas Pranas Šimkus. Pastarajam jau būnant Raseiniuose, 1921 m. lapkričio 30 d. telegrama jam nurodyta skubiai vykti į Kvėdarną ir perimti pašta iš I. Starkučio. P. Šimkui pasiūlyta pasirinkti – gali likti Kvėdarnoje, o jeigu nenori, gali grįžti į Raseinius²⁴. I. Starkutis buvo iš pareigų atleistas.

P. Šimkus panoro likti Kvėdarnoje ir nuo tų metų gruodžio 3 d. oficialiai paskiriamas vadovauti to miestelio paštu. Netrukus P. Šimkui teko ieškoti, kur išnuomoti tinkamas įstaigai patalpas. Tai vyko gana sunkiai. Valdyba net grasino uždaryti Kvėdarnos pašta, jei vietos savivaldybė nepadės surasti tinkamų šiai įstaigai patalpų. 1922 m. rugpjūčio mėn. pradžioje paštas persikėlė į Jono Stasyčio namą, tačiau ten išbuvo vos 13 mėnesių ir vėl turėjo kraustyti kitur.

Nuo 1928 m. vasario 15 d. paštas į Šilalę ir atgal buvo vežiamas keturis kartus per savaitę: pirmadieniais, trečiadieniais, penktadieniais ir šeštadieniais, o nepraėjus nė porai metų, pradėta vežioti kasdien, išskyrus sekmadienius. Korespondencija iš Tauragės jau tą pačią dieną pasiekdavo Kvėdarną. 1928 m. Kvėdarnos vls. valdyba siūlė iš Kvėdarnos pašta vežioti į Rietavą, tačiau tam nepritarė paštų vadovybė²⁵.

P. Šimkus gimė 1899 m. Raseinių vls. Baigęs rusišką pradžios mokyklą, buvo gavęs tarnybą pašte. 1919 m. vasario mėn. jis pasiprašė darbo pašte ir nuo tų metų kovo 1 d. paskirtas tarnautoju į

Kvėdarnos pašto viršininkas Pranas Šimkus 1921–1928 m. Fotografuota iš asmens bylos. LCVA, f. 1016, ap. 1, b. 5287

²² 1920–1925 m. susirašinėjimas Kvėdarnos pašto reikalais, LCVA, f. 1016, ap. 3, b. 404, l. 3–40.

²³ 1922 m. pradžios Lietuvos telefonų tinklų schema 1921 m. telefonų abonentų sąrašas.

²⁴ 1920 ir 1921 m. Paštų valdybos telegramos Tauragės ir Raseinių paštų viršininkams, LCVA, f. 1016, ap. 1, b. 5287, l. 27, 35.

²⁵ 1928–1930 m. susirašinėjimas dėl Kvėdarnos pašto veikimo, *ten pat*, ap. 3, b. 404, l. 43–135.

Raseinių pašta. Netrukus jam pasiūlyta vadovauti Lyduvėnų paštui, tačiau neturėdamas savarankiško darbo patirties, tokių pareigų atsisakė. Todėl 1920 m. pradžioje paskiriamas į Tauragės pašta.

Nuo 1921 m. vasario 1 d. perkeliamas į Raseinius, o kaip atsidūrė Kvėdarnoje, jau minėta. Čia jis darbavosi sėkmingai, nors neretai sirgdavo. Rimtesnių trūkumų ar aplaidumo darbe revizoriai nerasdavo.

1925 m. pirmą ketvirtį Kvėdarnos pašte buvo gaunami šie laikraščiai:²⁶ „Darbininkas“ (2 egz.), „Ganytojas“ (4), „Garnys“ (9), „Klaipėdos žinios“ (1), „Lietuva“ (10), „Lietuvius“ (1), „Lietuvos dirva“ (3), „Lietuvos ūkininkas“ (8), „Lietuvos žinios“ (2), „Pavasaris“ (4), „Rytas“ (3), „Sargyba“ (9), „Socialdemokratas“ (2), „Šešupės bangos“ (1), „Šiaulių naujienos“ (1), „Švietimo darbas“ (7), „Talka“ (3), „Tėvynės sargas“ (2), „Trimitas“ (10), „Ūkininkas“ (33), „Ūkininkų balsas“ (4), „Vienybė“ (42), „Žydų balsas“ (2), „Žiburėlis“ (8).

Įdomu, kad ateidavo ir 7 egz. lenkiško laikraščio „Dzień Kowieński“, kurį turbūt prenumeravo prolenkiškos orientacijos dvarininkai. Įvairių kitų laikraščių tuo metu Kvėdarnos pašte buvo gaunami 26 egz.

1928 m. netikėtai Kvėdarnos pašte rastas 4867 litų trūkumas. Už tai nuo 1928 m. gegužės 19 d. P. Šimkus iš tarnybos atleidžiamas. Jam pradėta baudžiamoji byla. 1931 m. kovo mėn. Šiaulių apygardos teismas P. Šimkų nuteisė 6 mėnesiams paprastų darbų kalėjimo, taip pat priteista atlyginti nuostolius. P. Šimkus kreipėsi į prezidentą malonės. Jam bausmė buvo dovanota su sąlyga, jeigu per dvejus metus nenusikals. 1931 m. vasarą P. Šimkus prašė tarnybos pašte, kad galėtų atlyginti nuostolius. Buvęs pašto viršininkas aiškino, kad trūkumas atsiradęs „dėl nelaimingų šeimyninių aplinkybių“. Paštu valdyba pažadėjo skirti tarnybą, jeigu tam neprieštaraus susisiekimo ministras. Gal taip atsakyta iš mandagumo, nes P. Šimkus pašto tarnyboje daugiau nebedirbo²⁷.

Paštui vežioti iš Kvėdarnos į Šilalę 1924 m. buvo sudaryta sutartis su miestelio gyventoju Edvardu Kolfertu. Už pašto vežiojimą tris kartus per savaitę jis gaudavo 80 Lt per mėn.²⁸

Nuo 1928 m. gegužės 21 d. vadovauti Kvėdarnos paštui skiriamas Jonas Sabukonis, tuo metu dirbęs Pasvalio pašte. J. Sabukonis gimė 1903 m. Žiežmariuose. Mokėsi Žiežmarių vidurinėje mokykloje, 1923 m. vasarą pasiprašė leisti praktikuotis vietos pašte. Tų metų rugsėjo mėn. J. Sabukonis Šiauliuose išlaikė pašto darbuotojo kvalifikacijos egzaminus. Tiesa, tada jis neišlaikė skyriaus apie Morzės tipo telegrafo aparatą, o rudenį įstojo į Aukštadvario mokytojų kursus. Kadangi trūko lėšų pragyventi, lankydamas kursus jis kartu dirbo ir vietos savivaldybėje.

Mirus tėvui, mokytis nebegalėjo ir 1925 m. vasarą pasiprašė tarnybos pašte. Paskirtas praktikantu į Obelius. Čia vietos pašto viršininkas J. Sabukonį charakterizavo kaip „labai gabų ir griežtą“ darbuotoją, visai negeriantį svaigųjų gė-

Kvėdarnos pašto viršininkas Jonas Sabukonis 1928–1930 m. Perfotografuota iš asmens bylos. LCVA, f. 1016, ap. 1, b. 4610

²⁶ 1925 m. paštuose gaunamų laikraščių žiniaraštis, LCVA, f. 1016, ap. 3, b. 8, l. 9.

²⁷ P. Šimkaus asmens byla, *ten pat*, ap. 1, b. 5287, l. 5–100.

²⁸ 1924 10 04 sutartis su E. Kolfertu dėl pašto vežiojimo, *ten pat*, ap. 3, b. 404, l. 79.

rimų. 1926 m. gegužės mėn. J. Sabukonis paskirtas praktikuotis Pasvalio pašte, o po dvejų metų iš naujo sėkmingai išlaikė paštininko kvalifikacinius egzaminus ir netrukus paskirtas į Kvėdarną.

Šiame miestelyje esančią pašto įstaigą jis rado visai apleistą, tačiau viską sutvarkė ir sėkmingai darbavosi. Miestelių paštų tarnautojams nebuvo lengva. Vadovybė nemėgdavo skundų ir griežtai reaguodavo net į anoniminius pranešimus. O skundų tikrinimas reikalavė papildomų išlaidų. Vartant asmenines pašto tarnautojų bylas, galima įsitikinti, kad būdavo gaunama daug nepagrįstų skundų, vien dėl asmeninių, pavydo ar kitų priežasčių.

Nors daugumos metų Kvėdarnos pašto finansinių apyskaitų nepavyko aptikti, tačiau turimomis žiniomis, ši įstaiga dirbo pelningai. 1928 m. Kvėdarnos paštas turėjo 13 848 Lt pajamų ir 9073 Lt išlaidų. Taigi pelno gauta 4775 Lt. Tais metais į šį paštą atsiųstų ir išmokėtų perlaidų vertė buvo 188 732 Lt, o priimtų pasiųsti – 319 105 Lt. 1929 m. Kvėdarnos paštas gavo 15 157 Lt pajamų ir turėjo 8606 Lt išlaidų. Gauta pelno 6551 Lt. Per 1929 m. pašto išmokėtų perlaidų vertė 223 935 Lt, o priimta pasiųsti perlaidų už 361 608 Lt²⁹.

Atrodo, kad pelningai dirbančiam Kvėdarnos paštui dar 1929 m. pabaigoje pakelta kategorija. Jau 1930 m. spausdintame leidinyje nurodyta, kad Kvėdarnos paštas yra VI eilės³⁰.

Apie J. Sabukonį kriminalinė policija gavo anoniminių skundą, kuriuo patikėjo. Pašto valdybai pasiteiravus, ar Jonas Sabukonis nėra antivalstybinio nusistatymo, kriminalinės policijos valdyba atsakė:

„...Kvėdarnos pašto viršininkas Jonas Sabukonis yra lenkiško nusistatymo ir palaiko ryšius su vietos lenkų veikėjais, tarp kurių yra ir tokių, kurie jau bausti už priešvalstybinį veikimą. Be to, jis išduoda tarnybines paslaptis ir saugo, kad lenkų dvarininkų siunčiama korespondencija nepakliūtų cenzūrai. Vietos visuomenė tokiu valdininko elgesiu yra pasipiktinusi...“³¹.

Tai buvo sunkus kaltinimas. Paštų valdyba J. Sabukoniui rašė, jog

„valdyboj yra žinių, kad Tamstos kai kurie elgesiai nėra suderinami su valstybės įstaiigos tarnautojo, tuo labiau viršininko pareigomis. Todėl šiuo siūloma Tamstai ligi šių

L. R.
SUSISIEKIMO MINISTERIJA
KVĖDARNOS
Paštas, telegrafas
ir telefonas
644 Nr.
1925 m. ~~29~~ m. 31 d.
Kvėdarna.

J. A. 29 555 7/11

L. R.
Susisiekimo Ministerija
KVĖDARNOS
PAŠTAS
1930 m. *19* mėn. 7 d.
Nr. 14
Kvėdarna

*Kvėdarnos pašto
antspaudas,
kalendorinis žymeklis
ir spaudai*

²⁹ 1928 ir 1929 m. paštų pajamų išlaidų žiniaraštis, ten pat, ap. 6, b. 89, l. 1; b. 92, l. 12.

³⁰ Pašto valdybos žinynas, Kaunas, 1930, p. 235.

³¹ 1929 03 15 kriminalinės policijos raštas Paštų valdybai, LCVA, f. 1016, ap. 1, b. 4610, l. 67.

metų balandžio mėn. 5 d. atsiųsti prašymą ir juo prašyti atleisti iš tarnybos.

*Jeigu ligi pažymėtojo laiko valdyba negaus prašymo, tai busi atleistas, kaip netinkantis tarnybai*³².

J. Sabukonis teigė, jog jokios kaltės nejaučiaš, esąs nepartinis, tiktai šaulių sąjungos narys. Jam keliamiems kaltinimams ištirti prašė atsiųsti komisiją. Jeigu kam iš kvėdarniškių nepatinkas, siūlė iškelti kitur, tačiau maldavo nešalinti iš tarnybos, nes turįs išlaikyti seną motiną ir du brolius.

Kitu raštu J. Sabukonis aiškino, kad vienas Kvėdarnoje gyvenantis ir advokatura besiverčiantis asmuo iš jo pasiskolinęs 150 Lt. Kai reikėjo skolą gražinti, šis pradėjęs kenkti jam melagingais skundais.

Vis dėlto Paštų valdyba 1929 m. balandžio 18 d. vėl pasiūlė J. Sabukoniui savo noru išeiti iš darbo.

Dėl šių kaltinimų Kvėdarnos pašto viršininku ėmė domėtis ir Tauragės aps. viršininko įstaiga. Jos vadovo nuomone, J. Sabukonis buvo ištikimas Lietuvos valstybės pilietis. Galiausiai Zigmas Berlinskas raštiškai paliudijo Paštų valdybai, kad vienas asmuo įkalbėjo Kvėdarnos laiškinių ir abu parašę susisiekimui ministrui skundą, kuriuo kaltinamas J. Sabukonis³³.

Tauragės aps. viršininkas Piliečių apsaugos departamentui dėl J. Sabukonio rašė, kad

„Kvėdarnos pašto viršininkas Sabukonis nėra priešvalstybiškai nusistatęs ir dėl to, kad jisai užsiimtų šnipinėjimu, tenka abejoti.

*Viršininkas Sabukonis yra dar jaunas žmogus, nepatyręs gyvenime ir iš dalies karštas. Per tai jisai yra susikivirčijęs su kai kuriais Kvėdarnos būrio šauliais...“*³⁴

Nieko nepešus anoniminiu politiniu skundu, imta ieškoti kaltinimų tarnybos prasižengimais. Paštų valdyba gavo piliečio Nasvyčio skundą, kuriame Kvėdarnos pašto viršininkas kaltinamas įvairiais prasižengimais ir neva padarytais valstybei nuostoliais. Skundą tyręs ypatingų reikalų valdininkas rašė:

*„Pranešu, kad Nasvyčio skunde išdėstyti faktai, kad Kvėdarnos pašto telefono įstaigos viršininkas Jonas Sabukonis savo elgesiu daręs valstybei nuostolių, nepasitvirtino. Į Kvėdarną atvykau netikėtai, padariau reviziją, visos sumos rasta pilnumoje. Dėl buto nuomos, tai reikia pasakyti, kad paklausus kunigą Mylimą, tokis pareiškė, kad jokio buto išnuomoti neturi ir apie tokio paštui pasiūlymą kalbos nebuvo. Dovydas Jungas nieko panašaus nežino. Žu-
monas Aromas – tiesa norėtų išduoti paštui antrą aukštą mūro namo, bet kadangi jam reikalingas didelis remontas, pigiau kaip 1000 litų į metus išnuomoti atsisakė. Paklausinė-
jus Dogovičių dėl dovanų teikimo Sabuko-*

³²1929 03 27 Paštų valdybos virš. raštas J. Sabukoniui, LCVA, ten pat.

³³1929 m. susirašinėjimas dėl kaltinimo J. Sabukoniui, ten pat, l. 70–78.

³⁴1929 08 28 Tauragės aps. virš. raštas Piliečių apsaugos departamentui, ten pat, l. 86.

niui, pastarasis pareiškė, kad jis jokių nei dovanų, nei kyšių Sabukoniui nedavė. Sabukonis paėmęs tuflius 15 litų vertės, už kuriuos ir sumokėjo pinigų.

Viena tiesa skunde tai, kad įstaiga ir publika sugrūsta į vieną kambariuką, tuo tarpu kai viršininko butui skirta trys kambariai.

Skundėją Nasvytį apklausti nepavyko... Prašau tamstos, pone direktoriau, sutartį dėl buto nuomos su Boruchu Dodavičiumi patvirtinti...³⁵.

Nors ir šį kartą skundas nepasitvirtino, tačiau gyvenimas ir darbas Kvėdarnoje J. Sabukoniui apkarto. Pasitaikius progai, nuo 1930 07 01 J. Sabukonis iškeltas į Kazlų Rūdą. Galima pridurti, kad ten J. Sabukonis sėkmingai darbavosi, o nuo 1934 m. gegužės mėn. 1 d. paskirtas Suvalkų Kalvarijos pašto viršininku, t. y. paaukštintas pareigose. 1941 m. pradžioje bolševikų valdžios iš tarnybos pašte atleistas³⁶.

J. Sabukonį pakeitė buvęs Šilalės pašto viršininkas Juozas Rupšlaukis, kurio asmens byla nerasta. J. Rupšlaukis Kvėdarnoje darbavosi neilgai. Jis dažnai sirgdavo ir 1932 m. vasarą mirė.

Matyt, sužinojęs apie laisvą Kvėdarnos pašto viršininko vietą, į šias pareigas pasiprašė Krinčino pašto vadovas Petras Tilindis. Nuo 1932 m. liepos 1 d. į minėtas pareigas jis paskiriamas. Išvykti iš Krinčino P. Tilindžiui reikėjo, nes buvo susipykęs su vietos mokytoju ir vienas prieš kitą rašinėjo anoniminius skundus.

P. Tilindis gimė 1906 m. Utenos aps., Sudeikių vls. Pašauktas į kariuomenę, tarnavo ryšių dalinyje. Paleistas iš karo tarnybos, 1928 m. pasiprašė darbo pašte. Kaune dirbo laiškiniuku. Išlaikė pašto darbuotojo kvalifikacijos egzaminus ir nuo 1929 m. rugpjūčio mėn. 15 d. paskirtas į Pasvalio pašta. Kitais metais perkeltas naujai steigiamo Krinčino pašto viršininku, iš kur atvyko į Kvėdarną³⁷.

P. Tilindžio asmens byloje yra iškarpa iš korespondencijos spaudoje, tačiau nenurodyta, kuriame laikraštyje tai paskelbta. Joje rašoma:

„Neseniai Kvėdarnos paštas susilaukė naujo viršininko. Vieton mirusio, čia atkeltas iš Krinčino Petras Tilindis. Naujas viršininkas įstaigoje rado labai daug darbo, nes buvęs viršininkas jau senokai sirgo ir negalėjo visų darbų laiku atlikti.

Naujas viršininkas įstaigą pertvarkė. Korespondencijos išdavimas pasidarė normalesnis. Iš viso įstaiga gavo kitą vaizdą. Pagaliau paštas perkliamas į kitas, daug patogesnes ir pigesnes patalpas.

Šio žmogaus pastangomis ir išdas susilaukė bent kelių šimtinių santaupų. Jo pastangomis sumažintas atlyginimas už pašto vežiojimą nuo 208 iki 150 litų. Iš viso ponas Tilindis yra rimtas, darbštus žmogus ir pavyzdingas valdininkas“.

Kvėdarnos pašto viršininkas Petras Tilindis 1932–1933 m. Perfotografuota iš asmens bylos. LCVA, f. 1016, ap. 1, b. 5521

³⁵ 1929 10 04 J. Giedraičio raštas Paštų valdybos direktoriui, LCVA, f. 1016, ap. 3, b. 404, l. 124.

³⁶ J. Sabukonio asmens byla, ten pat, ap. 1, b. 4610, l. 101–190.

³⁷ P. Tilindžio asmens byla, LCVA, f. 1016, ap. 1, b. 5521, l. 4–36.

Deja, sėkminga P. Tilindžio veikla Kvėdarnoje tęsėsi neilgai. Jau 1932 m. spalio mėn. valytoja Ona Simutaitė parašė skundą prieš Kvėdarnos pašto viršininką. Skundo pretekstas – už pašto patalpų valymą iš ankstesnių viršininkų ji gaudavusi po 8 Lt per mėn., o dabar – perpus mažiau. Be to, O. Simutaitė rašė, kad viršininkas P. Tilindis nežiūri tvarkos, pats į įstaigą ateina apie 11 val. Vienas išsiskyres laiškinkas į paštą atsivedęs savo draugę.

Ištyrus šį skundą, P. Tilindžio darbo drausmės pažeidimų nenustatyta, valytojos reikalaujamas 4 litus jis sumokėjo. Paštų valdyba dėl šio skundo P. Tilindžiui priekaištų neturėjo. Bet ilgiau Kvėdarnoje likti jis, matyt, nebenorėjo. Nuo 1933 m. rugpjūčio 1 d. P. Tilindis paskiriamas į Žiežmarius, o paštą perdavė laiškinkui Vladui Neliupšiui. Žiežmariuose P. Tilindis sėkmingai darbavosi iki 1939 m.³⁸

Vietoj P. Tilindžio į Kvėdarną paskiriamas Švėkšnos pašto viršininkas Kostas Efimavičius. Matyt, susitarus, šį įsakymą valdyba atšaukė. Nuo tos pačios datos Kvėdarnos pašto viršininku paskirtas Povilas Viederis, gimęs 1905 m. Juodžionių kaime, Biržų aps. Jis buvo evangelikų reformatų tikėjimo.

Baigęs 6 Biržų gimnazijos klases, 1927 m. vasarą P. Viederis pasiprašė valdybos leisti praktikuotis pašte. Kitais metais jis išlaikė paštininko kvalifikacijos egzaminus ir buvo pašauktas į Lietuvos kariuomenę. Atlikęs karo tarnybą, P. Viederis 1930 m. pradžioje paskirtas į Simno paštą, o nuo 1931 m. rugpjūčio mėn., pačiam pasiprašius, paskirtas vadovauti Tauragės aps. Upynos paštui, iš kur ir paskirtas į Kvėdarną³⁹.

Pradėjęs dirbti Kvėdarnoje, P. Viederis pašto įstaigą pavyzdinčiai sutvarkė. 1933 m. pabaigoje Kvėdarnos paštą tikrinęs Tauragės pašto viršininkas rašė, kad „viską rado taip rūpestingai ir gražiai sutvarkyta, kad nieko geresnio ir reikalauti negalima“⁴⁰.

Lietuvos Respublikos metais valstybės taupomosios kasos prie paštų pradėtos steigti susitarus finansų ir susisiekimo ministrams ir 1933 m. parengus tokių kasų veikimo taisykles. Matyt, galvota tokią kasą steigti ir Kvėdarnoje. Tam buvo padarytas ir reikiamas antspaudas. Deja, nerasta jokių duomenų, kad iki 1940 m. Kvėdarnos pašte būtų veikusi valstybės taupomoji kasa.

1937 m. Kvėdarnos paštas gavo 14 862 Lt pajamų, o išleista 10 824 Lt, t. y. gauta 4038 Lt pelno. Tais metais paštas priėmė išsiųsti perlaidų 267 829 Lt sumai, o tokių atsiųstų išmokėta 295 009 Lt.

Kitais, 1938 m., gauta 15 320 Lt pajamų, o išlaidų būta 11 102 Lt, gauta pelno 4218 Lt. Paštas priėmė pasiųsti perlaidų 266 109 Lt sumai, o atsiųstų ir išmokėtų perlaidų vertė sudarė 407 857 Lt⁴¹.

P. Viederis Kvėdarnoje sėkmingai išdirbo aštuonerius metus ir, Lietuvai jau netekus valstybingumo, nuo 1940 m. rugsėjo 16 d. iškeltas dirbti Skaudvilės pašto viršininku. Kas jį pakeitė, nepavyko sužinoti.

Kvėdarnos pašto viršininkas Povilas Viederis 1933–1940 m. Perfotografuota iš asmens bylos. LCVA, f. 1016, ap. 1, b. 5965

³⁸ 1932 10 12 O. Simutaitės skundas ir vėlesnis susirašinėjimas tuo reikalu, *ten pat*, l. 71–90.

³⁹ P. Viederio asmens byla, LCVA, f. 1016, ap. 1, b. 5965, l. 9–59.

⁴⁰ 1933 12 13 Tauragės pašto viršininko raštas Pašto valdybai, *ten pat*, l. 63.

⁴¹ 1937 ir 1938 m. pašto įstaigų metinių pajamų suvestinės, *ten pat*, ap. 3, b. 51, l. 46, 50.

Kvėdarnos pašte dirbdavo du laiškininkai, kurie irgi palyginti dažnai keitėsi. Laiškininkų mėnesinė alga būdavo apie 160 Lt. Korespondenciją kiekvienam gyventojui nešiodavo tiktai miestelyje.

Jau minėta, kad Kvėdarnoje telefonas įvestas palyginti anksti. Vėliau įrengus komutatorių, prie pašto jungėsi abonentai. 1932 m. Kvėdarnos paštas turėjo 11 abonentų. Be to, dar buvo telefonas pašte viešiemis pokalbiams. Telefonai buvo įvesti vaistinėje, policijos nuovadoje, valsčiaus savivaldybėje, klebonijoje. Faktiškai per paskutinius šešerius metus telefonų abonentų nedaugėjo. 1938–1939 m. Kvėdarnos paštas turėjo 12 telefonų abonentų.

Taupomosios valstybės kasos Kvėdarnos pašte žymeklis

Trumpai apie Kvėdarnos paštui pavaldžias agentūras

Įvairiu laiku Kvėdarnos paštui priklausė Judrėnų, Pajūralio ir Tenenių pašto agentūros. Pašto agentūros – tai pagalbinės pašto įstaigos, kuriose būdavo priimama bei išduodama paprasta ir registruota korespondencija, prenumeruojama spauda. Agentūros nepriimdavo ir neišduodavo įvertintų laiškų, siuntinių, brangesnių pašto perlaidų. Nors paštų agentūrų vedėjai būdavo skiriami Paštų valdybos, tačiau jie buvo laikomi antraeilininkais ir neturėjo valstybės tarnautojų teisių. Apie paštų agentūrų veiklą nemažai rašyta, todėl jų specifika plačiau neaptariama.

Judrėnų pašto agentūra. 1926 m. lapkričio mėn. Judrėnų dvaro savininkas Steponas Bucevičius prašė paštų telegrafų ir telefonų valdybos įsteigti jo dvare pašto agentūrą. Jis išsipareigojo trejus metus agentūrai nemokamai duoti patalpas, šviesa, kurą. Taip pat jis siūlė būsimai Judrėnų pašto agentūrai korespondencija keistis su Veiviržėnais, kurią trejus metus nemokamai vežiotų. Su valsčiaus centru Kvėdarna pavasarį ir rudenį esą sunku susisiekti. Be to, S. Bucevičius siūlė nutiesti telefono liniją iš Judrėnų į Veiviržėnus⁴².

Nežinia, dėl kokių priežasčių į S. Bucevičiaus prašymą nebuvo atsižvelgta. Nuo 1927 m. rugsėjo 9 d. Judrėnuose pradėjo veikti agentūra, pavaldi Kvėdarnos paštui. Jos vedėju dirbo Juozas Gečas. Atidaromos pašto agentūros visada būdavo žemiausios, trečios, eilės, o jų vedėjų mėnesinė alga 25 Lt. Kitais, t. y. 1928 m., ši agentūra priskirta Veiviržėnų paštui. Kadangi agentūra gaudavo nemažai pajamų, 1928 m. naujai paskirtam vedėjui Zigmui Bucevičiui mokėta 60 Lt per mėn.

1930 m. vasarą sutartis Judrėnų pašto agentūros vedėjo pareigoms sudaryta su vietos vargonininku Juozu Dygliu.

Keičiantis vargonininkams, nuo 1934 m. balandžio mėn. šios agentūros vedėju pradėjo dirbti irgi vargonininkas Petras Raudonius. Turėdami nemažai darbo bažnyčiose, toli gražu ne visi vargonininkai laikėsi agentūroms nustatytų darbo valandų, o gyventojai rašydavo skundus. Matyt, todėl nuo 1936 m. spalio mėn. tos agentūros vedėju paskirtas prekybininkas Ignas Stonys⁴³.

Judrėnų pašto agentūros antspaudas

⁴² 1926 11 S. Bucevičiaus prašymas, LCVA, f. 1016, ap. 3, b. 404, l. 108.

⁴³ Judrėnų pašto agentūros byla, *ten pat*, b. 283, l. 1–57.

Pajūralio pašto agentūra. Kvėdarnos pašto viršininkas Vladas Rupšlaukis sudarė sutartį su Vladu Nešutinsku, kuria pastarasis įsipareigojo nuo 1930 m. lapkričio 20 d. eiti Pajūralio pašto agentūros vedėjo pareigas. V. Nešutinskas gimė 1906 m. Tveruose, nuo 1929 m. pradėjo Pajūralyje dirbti vargonininku.

Korespondencija buvo keičiamasi su Kvėdarna antradieniais ir ketvirtadieniais. 1935 m. gruodžio mėn. į Pajūralio pašto agentūrą atsiųsta 240 laiškų ir 21 registruota korespondencija. Tada per šią agentūrą buvo prenumeruojami net 528 egz. įvairių laikraščių. Tais metais Pajūralio pašto agentūra gavo 724 Lt pajamų. V. Nešutinskas agentūros vedėju tebedirbo ir 1939 m.⁴⁴

Tenenių pašto agentūra. Tenenių pašto agentūra pradėjo veikti nuo 1925 m. liepos 15 d. parapijos prieglaudoje (*špitolėje*). Pirmuoju vedėju dirbo Vladas Andruška. Apie 1928 m. ši agentūra priskirta Kvėdarnos paštui. Nuo 1928 m. lapkričio 1 d. jos vedėju pradėjo dirbti Stasys Lomsargis. Pastarąjį 1937 m. pakeitė Pranas Vladička. Atrodo, kad visi Tenenių pašto agentūros vedėjai buvo vietos vargonininkai⁴⁵.

Keli žodžiai apie pašta pokario metais

Dokumentų apie Kvėdarnos pašta centriniuose Lietuvos archyvuose beveik nėra, todėl šio laikotarpio dokumentais nepasinaudota. Žinių apie Kvėdarnos pašta yra surinkusi Kvėdarnos mokyklos muziejaus organizatorė mokytoja Marytė Dargevičienė, kuriomis ir pasinaudota.

Pokario metais paštas Kvėdarnoje ilgą laiką buvo išikūręs mediniame name, miestelio centre. Tas namas tebestovi iki šiol. Atrodo, kad 1953 m. šiame pašte pradėjo veikti taupomoji kasa, tais metais turėjusi 45 indėlininkus. Vėliau vis daugiau Kvėdarnos miestelio ir jos apylinkių gyventojų savo indėlius laikė taupomojoje kasoje. 1977 m. Kvėdarnos pašte veikusi taupomoji kasa turėjo jau 1285 indėlininkus.

Ilgainiui korespondencija pradėta nešioti į kiekvieną kaimą. Todėl nenuostabu, kad 1975 m. Kvėdarnos pašte dirbo 10 laiškinių. Daliai jų atlyginimą mokėdavo kolūkiai.

Pateikiama Kvėdarnos pašte gautų populiariesnių periodinių leidinių lentelė.

1 lentelė

Laikraščio, žurnalo pavadinimas	Egz. skaičius 1969 m.	Egz. skaičius 1977 m.
„Artojas“ (Šilalės raj.)	676	839
„Jaunimo gretos“	98	149
„Kalba Vilnius“	166	220
„Komjaunimo tiesa“	96	179
„Komunistas“	43	65
„Lietuvos pionierius“	437	354
„Sportas“	26	34
„Švyturys“	48	74
„Tarybinė mokykla“	23	31
„Tarybinis mokytojas“	42	46
„Tiesa“	249	285
„Valstiečių laikraštis“	466	567

Matome, kad, be rajoninės spaudos, kvėdarniškiečiai daugiausia prenumerodavo „Valstiečių laikraštį“, „Lietuvos

⁴⁴Pajūralio pašto agentūros byla, *ten pat*, b. 522, l. 1–17.

⁴⁵Tenenių pašto agentūros byla, *ten pat*, b. 768, l. 1–19.

pionierių“, „Tiesa“, „Kalba Vilnius“. Pagal spaudos platinimą Kvėdarnos paštas 1975 m. Šilalės rajone užėmė antrąją vietą, o 1976 m. – pirmąją.

1969 m. šiame pašte buvo prenumeruojami 47 pavadinimų lietuviški laikraščiai ir žurnalai, o 1977 m. – 53 pavadinimų. Dar ateidavo septynių pavadinimų periodinės spaudos rusų kalba.

1969–1977 m. tame pašte prenumeruojamos periodinės spaudos metinė vertė būdavo 13–14 tūkst. rb. Be to, tuo laikotarpiu kasmet spaudos būdavo parduodama už 900–1500 rb.

Tobulėjo ir telefono ryšys. 1962 m. pabaigoje Kvėdarnoje sumontuota automatinė telefonų stotis, kuri kitų metų pradžioje jau veikė. 1965 m. pavasarį pagal tipinį projektą baigtas statyti mūrinis Kvėdarnos apylinkės tarybos pastatas, kuriame buvo ir patalpos pašto skyriui⁴⁶.

Tame pastate ryšių skyrius tebėra ir šiandien. Kvėdarnoje įrengus automatinę telefonų stotį, sparčiai ėmė didėti telefonų abonentų skaičius. 1977 m. prie Kvėdarnos telefonų stoties buvo prijungtas 191 abonentas, iš kurių 107 privatūs, o kiti įstaigų bei organizacijų. Galima paminėti ir sovietmečio kai kurių metų Kvėdarnos pašto pajamas: 1960 m. – 6770 rb, 1961 m. – 7553 rb, 1970 m. – 9600 rb, 1977 m. – 11 762 rb (šioms metams žinomas tik pajamų planas).

2001 m. Kvėdarnos paštui vadovavo Nijolė Šerpetauskienė, operatore dirbo Rasa Stankevičienė. Korespondenciją bei pensijas nešiojo laiškinkės Aldona Būdvytienė, Alena Varanienė, Alina Kairienė, Virginija Ričkuvienė, Juzefa Pielėkienė ir Valerija Toliušienė. Laiškinkėms tenka aplankyti apie 1420 šeimų.

Pašte priimami mokesčiai už telefoną, elektrą, vandenį, žemę, draudimo įmokos. Priimamos paprasto ir su išperkamu mokesčiu siuntos, įvertinti paketai. Gaunamos ir siunčiamos perlaidos (paprastos, elektroninės, tarptautinės).

Pašte prenumeruojama apie 60 pavadinimų laikraščių ir apie 75 įvairių pavadinimų žurnalų. 2001 m. gruodžio mėn. spaudos užprenumeruota 5800 litų sumai.

⁴⁶Kvėdarna, *Artojas*, 1963, nr. 4; 1965, geg. 27.